

Csóka Attila alezredes:

SZÁZADMEGBÍZOTT ABV-VÉDELMI ALTISZTEK ÉS A NEM SZERVEZETSZERŰ ABV-FELDERÍTŐRAJOK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI

DOI: [10.35926/HSZ.2020.1.6](https://doi.org/10.35926/HSZ.2020.1.6)

ÖSSZEFOGLALÓ: Az erők megóvásának ABV-védelmi megközelítését és annak elemzését, valamint a századszintű szervezeti elemek állományában századmegbízott ABV-védelmi altisztek, továbbá a nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok tevékenységét tárgyalja az írás. A szerző részletezi az ellátható feladatokat, továbbá javaslatokat tesz a rajok alkalmazási módjaira különböző tevékenységek (támadás, védelem, menet, körletfoglalás, nyugvás) során.

KULCSSZAVAK: ABV-védelem, ABV-felderítés, ABV-támogatás, erők megóvása

BEVEZETÉS

A századmegbízott ABV-védelmi altisztek és a nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok feladatrendszerének megközelítését távolabbról, az erők megóvásának fogalmától szükséges elkezdni.

Az erők megóvása mindazon intézkedések és eszközök összessége, amelyek csökkentik a személyek, létesítmények, felszerelések, anyagok műveletekhez kapcsolódó fenyegetésekből és veszélyekből bekövetkező sérülékenységet, ezáltal megőrizve a műveleti szabadságot és műveleti hatékonyságot, így hozzájárulva a küldetés sikeréhez.¹ Mint a fogalomból következik, az erők megóvása megköveteli a különböző szakterületek felőli átfogó megközelítést, ennek megfelelően a vonatkozó NATO-szabályzó alapján annak alapelemei:²

- légvédelem;
- harcászati felelősségi terület kontrollálása;
- erők egészségügyi védelme;
- ABV-védelem;
- ellenálló képesség;
- következménykezelés;
- biztosítás;
- erők megóvásának katona-műszaki támogatása.

Mint látható, az ABV-védelem ebben a felosztásban már megjelenik, ami alapján megállapítható, hogy a szakterület feladatai a többi, fent felsorolt alapelemhez hasonlóan a szervezeti elemek feladatrendszerébe integrálódnak, annak támogatása érdekében, legyen az vezetési szint, fegyvernemi egység, alegység vagy szakcsapat.

¹ NATO Standardization Agency: NATO STANDARD Allied Joint Publication AJP 3.14 Edition A v1 Allied Joint Doctrine for Force Protection, 2015, 1-1, 0102.

² Uo. Annex A.

AZ ERŐK MEGÓVÁSÁNAK KÉPESSÉGTERÜLETEI AZ ABV-VÉDELMI FELADATOK TÜKRÉBEN

Az erők megóvása vonatkozásában öt tényezőt kell megemlíteni:³

- biztonság;
- aktív védelem;
- passzív védelem;
- helyreállítás;
- általános katonai képességek.

Az alábbiakban tekintsük át a fenti pontokat részleteiben.

Biztonság

A különböző szintű parancsnokságoknak, parancsnokoknak az erők megóvása érdekében a különböző tervezhető kihívásokra válasszal kell szolgálniuk. Különböző szintű törzsekben megjelennek a szaktisztek, amelyek azt a speciális tudást képviselik, amely megalapozza a szakszerű választ a fenti kihívásokra. Az ABV-védelem területét tekintve dandárszintig ABV-védelmi szaktiszt szakmai közreműködése javasolt, ezred, zászlóalj, kötelékszázlójak esetében azonban szükséges megvizsgálni a rendeltetészerű feladatot. A harcoló egység/alegység törzsében a lehetséges alkalmazás teljes spektrumát figyelembe kell venni, legyen az alacsony vagy magas intenzitású művelet, így az ABV-védelem tiszt általi képviselete szükséges. Harctámogató csapatok esetében külön kell vizsgálni a feladatokat, harci kiszolgáló-támogató csapatoknál általánosítva ABV-védelmi altiszt támogatása számvethető.

Átmeneti, az erők megóvásának képességterületeit tekintve átfedéssel értelmezhető feladat az ABV Riasztási és Értesítési Rendszer (RIÉR). A biztonságnál helyet követel magának a stratégiai szintű jelentősége miatt, egyrészt a parancsnokságok/csapatok adat-szolgáltatásának megszervezése, másrészt az automata mérő és adatgyűjtő rendszer országos lefedettsége, továbbá katasztrófák esetében a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer Országos Baleset-elhárítási Intézkedési Tervhez való kapcsolódása következtében. Az említett okok miatt részletezzük ebben a pontban a RIÉR-t, annak ellenére, hogy a rendszer az aktív védelem által beszerzett adatok továbbítására szolgál, a felkészített és riasztott állomány aktív tevékenysége mellett.

Aktív védelem

Az előző bekezdéshez kapcsolódóan az aktív védelem első összetevője ABV-védelmi szempontból a felderítés. Önmagában az ABV-felderítés is gyűjtőfogalom, magában foglalja a *detektálást* – az ismeretlen mérgező/biológiai/radiológiai aktív harcanyag kimutatását; az *azonosítást* – az ismeretlen mérgező harcanyag fajtájának meghatározását; valamint a *monitorozást* – egy fontos terület/objektum folyamatos vagy szakaszos figyelését, ami a szervezetszerű és nem szervezetszerű ABV-felderítőalegységek aktív tevékenységét követeli meg.

A detektálás elsősorban az ABV-veszélyek jelenlétét jelzi, amikor az egyéni és a kollektív védelmi rendszabályok foganatosítása szükséges. Minden századszintű alegységnek

³ Szabó Sándor – Berek Tamás: Az ABV mentesítő állomás force protection koncepciója. Hadmérnök, VII. évf. 3. szám, 89–99. http://hadmernok.hu/2012_3_szabo_berek.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 03. 22.)

rendelkeznie kell az ABV-felderítést, -ellenőrzést, -riasztást, -jelentést és -mentesítést, valamint a sérültek ellátását és a kollektív védelmet biztosító megfelelő típusú és mennyiségű felszereléssel.⁴

A monitorozás esetében az – elsődleges megfigyelés során, feladattól függően nem minden esetben megkövetelt – ABV-kiképzett alegység bevonását, adott esetben egy ipari üzem rombolódását, robbanását, kigyulladását az általános, minden katonára vonatkozó felderítési normák keretében is jelenthetik. Az ABV-felderítéstől céljában eltér, eszközeiben azonban nem az ABV-felmérés, amely során a már ismert szennyezett terület határainak kijelölése, illetve annak periodikus pontosítására kerül sor, szintén az erők, illetve a civil tényező megóvása érdekében. Az ABV-felmérés során számos váratlan alkalmazási formára szinte csak következtetni lehet, a védelem körütekintő megszervezésével azonban jelentős mértékben csökkenthető a személyi állomány kockázata. Körütekintő és alapos ABV-védelem sem lehet elég hatékony az alantas bevetési módszerekkel szemben.⁵

Itt kell megemlíteni a kollektív védelmi berendezéseket. Az ABV-veszélyek elleni kollektív védelem célja biztosítani az ABV-környezetben tevékenykedő személyi állomány folyamatos feladat-végrehajtási készségét az egyéni védőeszközök alkalmazási kényszerétől mentes pihenés és egyéni szükségletek végzésének lehetőségével.⁶ Ennek megfelelően az ABV-környezetben is üzemeltethető harcálláspontok, egészségügyi ellátópontok, de a harcjárművekbe integrált szűrők és túlnyomásképző rendszerek is ebbe a kategóriába tartoznak.

Átfedésben az általános katonai képességeket tartalmazó 5. ponttal, az egyéni védőeszköz alkalmazása is az aktív védelem kategóriába tartozik. Természetesen elengedhetetlen az egyéni védőeszközök szakszerű és hatékony alkalmazását megelőzően az alapos kiképzés. Egy szakfeladatot megelőzően a kijelölt erők feladatra történő felkészülése és riasztást követően az érintett állomány egyéni védőeszközbe történő öltözése során, valamint a további vagy a megváltozott körülmények miatt módosított (harc-) feladat folytatása érdekében a védőeszközt viselő katonák aktív tevékenységére van szükség.

A fenti védelmi intézkedések a rendeltetésszerű feladat-végrehajtást nehezítik. A feladat időigénye megnő, ezenkívül a személyi állomány pszichikai terhelése is nő. Az ABV-esemény előtt bevezethető passzív ABV-rendszabályok közül a profilaktikus készítmények kiosztása és az esetleges alkalmazása során felelősséggel kell eljárni.⁷

Az erők megóvása vonatkozásában bizonytalanságot okozhat a jó profilaxis besorolása az aktív vagy a passzív védelmi intézkedések közé. A kálium-jodid a hatását az expozíció utáni 24. óráig történő bevitelig kifejti, de a radioaktív sugárzást megelőzően 1 órával ideális a bevétele, mindemellett indokolatlan szedése egészségügyi problémát okoz. Egy csapást/kibocsátást megelőzően a kiosztása indokolt lehet, az alkalmazása azonban csak

⁴ Berek Tamás: LCD-3 széria, mint lehetséges hatékony eszköz az alegységek ABV védelmi felszerelés rendszerében. Műszaki Katonai Közlöny, XXVI. évf. 2016/1., 68–79. https://mkk.uni-nke.hu/document/mkk-uni-nke-hu/2016_1_06_LCD%203%20szeria_BerekT.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 10. 09.)

⁵ Grósz Zoltán – Berek Tamás: ABV veszély elkerülésének rendszabályai. Bolyai Szemle, XVI. évf. 4. szám, 50–61. http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/1948/04_Berek-Grosz.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Letöltés időpontja: 2019. 10. 09.)

⁶ MH Összhaderőnemi Parancsnokság: Atom, biológiai, vegyi védelmi doktrína. 2010. Nyt. sz.: 237/198, MH DOFT kód: 12018.

⁷ Berek Tamás: ABV (CBRN) analitikai laboratórium, mint művelettámogató speciális vegyivédelmi képesség. Hadmérnök, VI. évf. 1. szám, 131–144. http://www.hadmernok.hu/2011_1_berek.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 05. 01.)

abban a ritka esetben javasolt, ha biztosak vagyunk a kimenetelben, így ennek megfelelően az aktív védelem között indokolt a megjelenítése.

Passzív védelem

A passzív védelmi rendszabályok célja egyrészt csökkenteni az ABV-fegyverek célpontjává válásának a valószínűségét, illetve a már bekövetkezett ABV-események hatásának csökkentése. A gazdasági megfontolásokon túl az ABV-fegyverek alkalmazásának visszhangja politikai értelemben jelentős. Az alkalmazó fél mérlegeli az alkalmazás előnyeit és hátrányait is, majd ezt követően választ célpontot. Ha az ABV-fegyver ellen védekező fél olyan körülményeket képes létrehozni – vagy annak meglétét elhitetni a szemben álló féllel –, hogy a megtámadása nem jár számottevő előnnyel, akkor a passzív védelem elérte célját.

A passzív védelem összetevői az álcázás, rejtés – a felderítés megnehezítésére –, a széttagolás – hogy az állomány ne koncentrálódjon egy adott területre – és a megtévesztés, amely szükség esetén akár a széttagoltságról, erők összpontosításáról, manőverekről, harcálláspontokról ad fals információt a szemben álló fél számára.

Szabadban tárolt eszközök, készletek, anyagok ponyvával, földréteggel történő fedése, letakarása is a passzív védelem módszerei közé tartozik.

Kritikus alegységek, anyagok, eszközök tartalékának számvetése és védett helyen történő állomásoztatása, tárolása megoldást jelent a szennyezett erők kiváltására.

Helyreállítás

Az ABV-védelem szempontjából a helyreállítás feladatainál a már megtörtént ABV-eseményt követő tevékenységeket kell ideszámítani. Alapvetően hármass feladatról van szó, amelyek a veszély elkerülése, a szennyezettség továbbterjedésének a megakadályozása, valamint az ABV-mentesítés.

A veszély elkerüléséhez tudnunk kell, hogy hol van az a veszély, amit el kell kerülni – azaz az ABV-felderítőerők ABV-felmérése szükséges egyrészt a terület fizikai megjelöléséhez, másrészt az ABV Riasztási és Értesítési Rendszer működését megalapozó forrásszintű adatok biztosításához.

A szennyezettség továbbterjedésének megakadályozása a helyreállítás két másik feladatával átfedést mutat, hiszen ha az alegység a szennyezett terület megjelölése miatt nem vonul be a szennyezett területre, akkor onnan távozva a szennyeződést nem terjeszti tovább, illetve a szennyezett területen már bent tartózkodó erők-eszközök az ABV-mentesítésnek köszönhetően nem szennyeznek le a mozgásuk által további területeket.

A szennyezett területről az ABV-mentesítés helyéig történő mozgás korlátozása térben és időben az a tényező, ami miatt ez a pont külön kiemelésre érdemes. Az ABV-mentesítés tervezésekor figyelembe kell venni a szennyezett alegység helyzetét, az alkalmas ABV-mentesítő helyet, valamint a megközelítési utat, amelyet a menetet követően vissza kell ellenőriztetni az ABV-felderítőalegységgel.

Az ABV-mentesítés kényszertevékenység. Ha ABV-mentesítésre van szükség, az azt jelenti, hogy a korábbi passzív védelmi rendszabályok vagy az előző helyreállítási feladatok nem érték el a kívánt célt. Az ABV-mentesítés érdekében alegységeket kell kivonni eredeti feladatuk végrehajtásából, azokat szükség szerint pótolni kell, erőfeszítéseket kell tenni az ABV-szennyezés következtében zuhanó morál és az ezzel egyenes arányban csökkenő fegyelem visszaállítása érdekében.

A mentesítéshez kapcsolódik az egészségügyi támogatás, amely a személyi mentesítő helyen egy gyors orvosi vizsgálat keretében kötelező pont.

Általános katonai képességek

Az általános katonai képességek elérésének útja a különböző szintű kiképzés. Az ABV-védelem területéhez az egyéni védőeszközök alkalmazásának begyakorlása, annak elviselése, a kollektív védőeszközök alkalmazásának megtanulása, az egyéni és a csapatmentesítő eszközök kezelése, előkészítése, karbantartása, valamint az ABV-védelmi jelek-jelzések elsajátítása tartozik. A nem szervezetszerű szakalegységek felkészítését – mivelhogy nem általános katonai kiképzésről van szó – nem kötöm ehhez a ponthoz. Idetartozik viszont az Általános Katonai Kiképzés kézikönyve alapján az alapvető ABV-felderítőeszközök kezelése éppúgy, mint az ABV Riasztási és Értesítési Rendszer alapvető ismerete. Itt szükséges nyomatékosítani újra azt, hogy a minden katonára vonatkozó általános katonai felderítési követelmények/kötelmek vonatkoznak a szabad szemmel jól felismerhető ABV-események vagy az arra történő előkészület észlelésének a jelentésére is.

A katonával szemben elvárható követelmény ugyanis, hogy felismerje az ABV-fegyverek alkalmazására utaló jeleket, és ezeknek az információknak a birtokában tenni tudjon legalább saját túlélése érdekében. Ismernie kell az ABV-veszélyre figyelmeztető jelzéseket, fel kell ismernie a riasztást, kell tudnia alkalmazni az egyéni védőeszközét. Ezt a feladatot a katona csak úgy tudja végrehajtani, ha kezelni tudja eszközeit valós körülmények között is. A felkészítésen megszerzett ismeretekből a napi gyakorlások, harcászati gyakorlatok során kell rutint szerezni.⁸

AZ ABV-TÁMOGATÁS FELADATAI A SZERVEZETI STRUKTÚRA KÜLÖNBÖZŐ SZINTJEIN

Jelen tanulmány alapvető célja a harcászati szintű ABV-támogatás megvalósításának tárgyalása olyan szervezeti elemeknél, amelyek nem rendelkeznek szervezetszerű ABV-védelmi alegységgel. Az átfogó kép nyújtása érdekében azonban a magasabb vezetési szintek tárgyalásával kezdem a téma megközelítését.

Mint az az erők megóvásának tárgyalásánál a bevezetőben bemutattam, az ABV-védelem az erők megóvásának szerves része. Hadászati szinten a fegyveres erők bevetése és műveleti alkalmazása, valamint ennek megtervezése egy átfogó politikai keretben történik, egyéb nem katonai erőforrásokkal és kezdeményezésekkel összehangoltan, a nemzeti és/vagy szövetségi stratégia céljainak elérése érdekében.⁹ A hangsúly a politikai szándék érvényesítésére helyeződik, öncélú katonai szerveződés, tevékenység egy demokráciában nem fordulhat elő. A hadműveleti és a harcászati szint struktúrájának tervezése során figyelembe kell venni az ABV-támogatás lehetőségeit, annak megvalósítását; ehhez szakértők bevonása szükséges. Folytatva a gondolatmenetet, célszerű annak a szakembernek a kijelölése, aki – beosztása, rendfokozata alapján, szakmai tudására és tapasztalatára támaszkodva, a legfrissebb nemzeti

⁸ Berek Tamás: A jövő tisztjeinek ABV védelmi felkészítésének iránya az ABV jártasság követelményeinek tükrében. Hadmérnök, V. évf. 2. szám, 5–16. www.hadmernok.hu/2010_2_berek.php (Letöltés időpontja: 2019. 05. 01.)

⁹ Szendy István: A hadviselés, mint tudományelméleti és tudomány-rendszertani kategória. Hadtudomány, 2017/3–4., 106–129. http://real.mtak.hu/69825/1/Ht_201734_108_131_u.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 03. 28.)

és nemzetközi szakmai információknak, folyamatoknak, eljárásoknak a birtokában – szükség esetén a katonai felső vezetés, illetve a politikai szint szakszerű és gyors tájékoztatására képes.

A vezetési szintek jelenlegi struktúrájából adódóan a fenti követelmény nem valósul meg. A szaktisztek megtalálhatók ugyan a különböző területeken (kiképzés, haderőtervezés, képességfejlesztés),¹⁰ de a tagoltság miatt a koncentrált szakmai információ nem jelenik meg.

A széttagolt szakmai munkát az összpontosítottal összehasonlítva megállapítható: kevésbé hatékony az információmegosztás, mint az információ azonnali közös feldolgozása. Kevésbé hatékony az azonos létszámú, különböző szervezeti elemekben dolgozó szaktisztek együttműködése, mint az egy szervezeti elembe levő, és ott különböző területekre kijelölt szaktiszteké. Egyszerűbben kifejtve: három ABV-védelmi tiszt három különböző helyen nem lehet olyan hatékony, mint hárman egy szervezeti elembe.

Széttagolt szakmai képviselő esetén nem egyértelmű, hogy a katonai felső vezetésnek kit kell megszólítania egy adott esetben. Kijelölhetnek szakmai felelőst, az információ koncentrációja ettől függetlenül nem biztos, hogy megtörténik. Az előzők során részletezett koordinálatlanságot, szakmailag kevésbé hatékony struktúrát azok a szakmai főnökségek küszöbölhetik ki, amelyeknél a szakmai koncentrátság, a szakmai felelősség információvesztés nélkül megvalósul, egyben szakmai munkaműhelyként képesek a szakmai doktrínák, szabályzók, segédletek, szakutasítások kidolgozására, mindezt hasonló létszámmal, mint a széttagolt változatnál.

Harcászati szinten az ABV-védelem feladatait külön kell tárgyalni az ABV-t támogató szakcsapatok esetében. Ennek tárgyalása egy következő tanulmány feladata lehet.

FEGYVERNEMI EGYSÉGEK/ALEGYSÉGEK ÉS NEM ABV-SZAKCSAPATOK ABV-TÁMOGATÁSA

A katonai szervezetek ABV-védelmi feladatait ABV-védelmi végzettséggel és szakmai tapasztalattal rendelkező törzstiszteknek kell szerveznie. Azoknál a katonai szervezeteknél, ahol nem alkalmaznak hadműveleti ABV-védelmi törzstiszteket, az alábbiakkal lehet számolni:

- nem jelenik meg ABV-védelmi szakmai tapasztalat;
- nincs olyan személy, aki az ABV-védelmi követelményeknek való megfelelést¹¹ folyamatosan, szakmai szemmel nyomon tudja követni;
- a parancsnok ABV-védelemmel kapcsolatos döntéseit nem szaktiszte készíti elő;
- nincs olyan személy, akitől elvárható lenne számítógéppel támogatott vagy terepen végrehajtott gyakorlatokon szerzett tapasztalatokon alapuló ABV-védelmi tervezés;
- a műveletek vezetése során nincs a kötelékbe integrált, tapasztalatokkal rendelkező ABV-védelmi szakember;
- nincs, aki koordinálja, ellenőrizzé a századmegbízott ABV-védelmi altisztek tevékenységét;
- az alkalmasszerűen a szervezetbe integrált ABV szakmai számú szakasparancsnok állásfoglalásának, javaslatának a tapasztalat hiánya és alacsony rendfokozata miatt

¹⁰ A hadműveleti terület ABV-támogatása a jelenlegi struktúrában nem valósul meg. A területet nem támogatja ABV-védelmi szaktiszte, az ABV Riasztási és Értesítési Rendszer szervezését nem a hadművelet hajtja végre, holott önmagában a riasztás, értesítés jellemzően hadműveleti feladat. Műveleti parancsokban az erők megóvásának keretén belül az ABV-védelmi intézkedéseket sem képes a hadművelet kidolgozni, azaz a szaktisztek különböző területeken történő megjelenése nem fed le minden területet.

¹¹ A szárazföldi csapatok, a légiereő és a különleges erők ABV-védelemre vonatkozó ellenőrzési pontjai alapján.

nincs elegendő „súlya” ahhoz, hogy a kiemelt feladatok mellett a megfelelő ABV-felkészítés szükségességét a parancsnok előtt képviselje.

Az MH ABV RIÉR-ben az egységek alközpontokat, a kötelekzászlóaljok ABV-értékelőcsoportokat működtetnek, amelyek feladatainak ellátásához szükséges az ATP-45 tanfolyam elvégzése. Az ABV RIÉR-ben feladatot teljesítő alközpontok, értékelőcsoportok állományának a havi együttműködési gyakorlatok, valamint a periodikusan levezetett tanfolyamok keretében lehetősége van ismereteit szinten tartani, és képesek elvégezni az ABV-helyzet értékelését. Mindezek mellett ez az állomány nem kiképzett egy alegység vagy egység ABV-védelmi támogatásának megtervezésére, megszervezésére, így sem az ABV-törzstisztek, sem a századmegbízott ABV-védelmi altisztek feladatait ellátni nem tudja.

ABV-védelmi szaktisztek hiányában egység szinten, illetve kötelekzászlóalj-szinten sem koordináltak az ABV-védelmi feladatok, azok a századonként megbízott ABV-védelmi altisztre hárulnak. Amennyiben ilyen nincs a századnál, akkor egy felkészítetlen katona kap erre feladatot, vagy a feladatszabás elmarad.

A katonai szervezetek nemzetközi/nemzeti gyakorlatai során ABV-szaktisztre igényt támasztanak mind az előjáró törzs, mind a gyakorlatvezetőség és az értékelő-elemző csoport állományában is, azaz az ABV-szaktisztek hiánya azonosított tény. Be kell látni, hogy az így vezényelt szaktisztek nem összekovácsoltak a fogadó törzsszel.

A fenti felsorolásból kiemelve eljutunk a századmegbízott ABV-védelmi altisztek és a másodlagosan kiképzett ABV-felderítőrajok feladatrendszeréhez. A tanulmány fő célja tisztázni az ABV-védelmi szaktiszttel nem rendelkező törzsek részére a nem szervezetszerű támogató ABV-személyek/alegységek feladatait, alkalmazási lehetőségeit, kiképzésének sarokpontjait.

Századmegbízott ABV-védelmi altisztek

Századonként egy fő megbízott ABV-védelmi altiszt tevékenysége szükséges, aki a felkészítést követően az alábbi ABV-védelmi szakfeladatok végrehajtására képes:

- ismeri azokat a szaktevékenységeket, amelyek megjelennek a felderítőrajokkal szemben támasztott követelményeknél, továbbá tisztában van az általános ABV-védelmi szabályzók változásaival, valamint az ABV-támogatóalegységek szaktevékenységét befolyásoló szabályzók változásaival;
- kijelöli, felkészíti a század nem szervezetszerű ABV-felderítőkatonaát, intézkedik összekovácsolásukra nem szervezetszerű ABV-felderítő rajokká;
- szinten tartja a nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok ismereteit ABV-védelmi kiképzés keretében;
- feldolgozza a műveletek tervezése során az előjáró parancsában foglalt vagy kikövetkeztetett ABV-védelemmel kapcsolatos feladatokat és információkat, javaslatot tesz azok megvalósítására;
- javaslatot tesz a rendelkezésre álló nem szervezetszerű ABV-védelmi raj alkalmazására a századparancsnok felé;
- a századparancsnok tanácsadójaként tevékenykedik a század ABV-védelemmel kapcsolatos ügyeiben;
- felel az ABV Riasztási és Értesítési Rendszerért, képes fogadni az alárendeltek szöveges jelentéseit az ABV-eseményekről, azokat a vonatkozó szabályzóknak megfelelően képes az ABV RIÉR-ben kötött jelentésformátumba átalakítani és továbbítani a katonai szervezet saját alközpontja, kötelekzászlóalj esetében értékelőcsoportja részére;

- képes értelmezni a kapott ABV RIÉR-hez kapcsolódó jelentéseket, azokat képes az alárendelteknek szövegszerűen továbbítani, szükség esetén a riasztást végrehajtani;
- az alárendelt alegységek ABV-védelemmel kapcsolatos információigényét megválaszolja, szükség esetén továbbítja az előjáró törzs felé;
- nyilvántartja a beosztott állomány sugáradag-terhelését, figyelembe véve az előjáró sugáradaggal kapcsolatos megkötését, javaslatot tesz a személyek alkalmazhatóságára.

Nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok

A nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok biztosíthatóságát századszinten, illetve a zászlóalj-harcálláspontoktól kezdve a vezetési elemek támogatása érdekében is szervezni szükséges. A nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok legfontosabb feladata az ABV-felderítőeljárások és az ABV-felmérés alapvető ismerete. Ismerniük kell a tevékenység rendjét útvonal, terület, zóna felderítése, objektum, körlet ABV-figyelése, illetve már ismert szennyezett terület határainak meghatározása során. Képesnek kell lenniük a rendszeresített vegyi- és sugárfelderítő eszközeik alkalmazására, azok technikai kiszolgálására. Ismerniük kell az ABV-védelmi jeleket és jelzéseket. Tudniuk kell, hogy milyen információk szolgáltatása szükséges egy ABV-esemény, illetve szakfeladat kapcsán az ABV RIÉR működtetéséhez, a CBRN-jelentések tartalommal való feltöltéséhez; mindemellett az ABV RIÉR CBRN-jelentéseinek felépítését nem szükséges elsajátítaniuk.

Összefoglalva: A nem szervezetszerű ABV-felderítőrajoknak ismerniük kell azokat az eljárásokat, amelyek szükségesek egy századszintű szervezet ABV-felderítő támogatásához (a legtöbb esetben a katonai szervezetek egyetlen erőforrása a saját erőből végrehajtott ABV-felderítési feladatok végrehajtásához), valamint képesnek kell lenniük az ABV Riasztási és Értesítési Rendszer forrásszintjével szemben emelt követelményeknek eleget tenni.

NEM SZERVEZETSZERŰ ABV-FELDERÍTŐRAJOK ALKALMAZÁSA

Az ABV-felderítés következő öt alapszabálya^{12,13} érvényes a nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok tevékenységének megszervezésekor is.

Koncentráció a fenyegetettségre. Az ABV-felderítőtevékenységeket azokra a területekre kell összpontosítani, ahol az ellenség várhatóan ABV-fegyvert alkalmazhat, valamint ahol kialakulhat más forrásból származó szennyezés. Az ABV- és a felderítőtörzs meghatározza, hogy hol, mikor, hogyan és milyen szándékkal alkalmazhatja a szemben álló fél az ABV-fegyvereit. Az ABV-felderítés minden ponton történő folyamatos végrehajtása kivitelezhetetlen. A felderítés (hírszerzés) segít abban, hogy az ABV-felderítés a műveleti terület kulcsfontosságú pontjaira koncentrálódjon.

Információk gyors és pontos jelentése. Az ABV-felderítés feladata az információk megszerzése. Ezek az információk szükségesek a parancsnokoknak, hogy meghozzák a döntéseiket, vagy igazolják azok helyességét. A negatív jelentések gyakran többet mondanak, mint a pozitív jelentések. A pontos helymeghatározás alapvető az ABV-szennyezések elkerülése érdekében.

¹² Az MH 93. PS vv. z. hatályos műveleti eljárás ABV-védelmi része is ennek mentén készült el.

¹³ NATO Standardization Agency: ATP-3.8.1 VOL I CBRN Defence on Operations – Volume I, 2010.

Az ABV-eseménnyel kapcsolatos, a forrásszinttől (szemtanúktól) származó kezdeti információkat – beleértve az ABV-esemény időpontját, helyét és típusát – a lehető legrövidebb időn belül jelenteni kell a legközelebbi (al)egységek riasztása érdekében. Ezek az információk nagy segítséget nyújthatnak a felderítési feladatok tervezésében és az ABV-fenyegetettség értékelésében.

A helyzet azonnali értékelése. Amikor az alegység szennyezést észlel vagy detektál, akkor meg kell határozni az anyag típusát és koncentrációját, intenzitását. Az előrejelzések alapján gyorsan meg kell határozni a lehetséges kerülőutakat, tiszta területeket és azokat a területeket, ahonnan nincsenek felderítési adatok.

Szemben álló erők jelentette fenyegetés elkerülése. A mérgező, sugárzó és biológiai anyagok kimutatása és meghatározása bármilyen műveleti tevékenység során időigényes és rendkívül nehéz feladat. A pontos kimutatás közvetlen harcérintkezésben ritkán lehetséges. Egyetlen ABV-felderítőjármű elvesztése nagymértékben csökkenti a csapatok jövőbeni ABV-felderítési képességét.

A felderítőegység képességének maximalizálása. Egy ABV-felderítési feladat végrehajtására az alkalmazási lehetőségek, képességek és korlátok figyelembevételével kell az alegységet kijelölni. A feladat meghatározásakor minden esetben figyelembe kell venni a különböző ABV-felderítőszervezetek eltérő mobilitását, túlélőképességét, ellátási és kiszolgálási igényeit és a kimutatási képességét.

A nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok optimális alkalmazásánál le kell szögezni, hogy – hasonlóan az általános felderítési feladatokhoz – az ABV-felderítés minden katonának kötelessége. Az általános katonai kiképzés során olyan ismeretekre kell szert tenniük, amelyek segítségével felderítőeszközök nélkül is képesek felismerni az ABV-fegyverek alkalmazásának klasszikus jeleit, és tisztában kell lenniük a jelentési kötelezettségükkel.

A következő pontokban a jellemző tevékenységek optimális ABV-támogatásának megoldásait mutatom be. A példa egy dandár kötelékzászlóaljában levő századot vesz alapul. A javaslat a következő ABV-támogatóelemek strukturálását feltételezi: általános felderítési kötelemekkel minden katona, századszinten nem szervezetszerű ABV-felderítőraj, zászlóaljszinten szervezetszerű ABV-támogatószakasz, dandárszinten szervezetszerű ABV-támogatószásad képesség.

Védelem

A rendszerezésnél figyelembe kell venni azt, hogy az adott képességből mennyi áll rendelkezésre. A peremvonalban levő szakasztámpontok területén a másodlagos ABV-felderítőraj alkalmazása csak rendkívül indokolt esetben tervezhető, hiszen annak megsemmisítése esetén nem pusztán a katonákat veszíti el a század, hanem az ABV-felderítőképeséget is.

Ennek szem előtt tartásával a feladatok az alábbiak:

- minden katona kötelessége az általános megfigyelés, továbbá az ipari objektumok látható rombolódásának, emissziójának figyelése, a szemben álló fél ABV-védelmi tevékenységének begyakorlása, rendszabályainak szigorítása, valamint a bekövetkezett események jelentése;
- a nem szervezetszerű ABV-felderítőrajok felelőssége a saját erők peremvonalában levő szakasztámpontok hátsó határától hátrébb levő területek ABV-ellenőrzése, a századparancsnoki figyelő-harcálláspont ABV-támogatása, továbbá a peremvonalból érkező jelentés esetén a jelentést kiváltó ABV-esemény ellenőrzése;
- az ABV-felderítőeszközök üzemeltetése az ABV-fegyverekre vagy a veszélyes ipari anyagokra vonatkozó fenyegetettségi szintnek megfelelően történik: ALACSONY

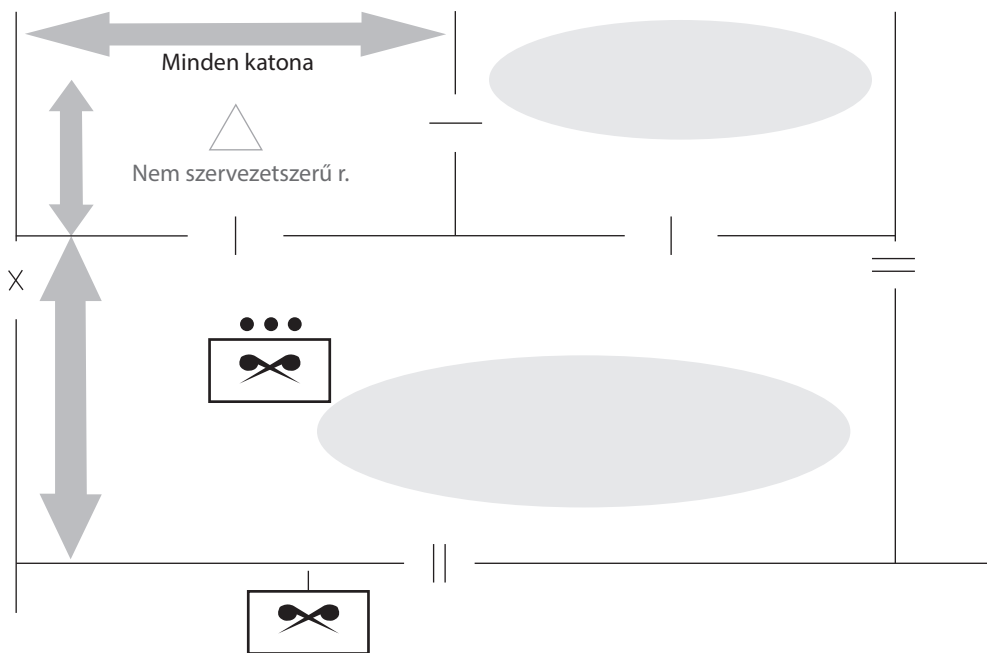
fenyegetettségi szinttől a felderítőeszközök periodikus, a JELENTŐS fenyegetettségi szinttől folyamatos üzemeltetésére kerül sor.

A fentiekből látható, hogy a nem szervezetszerű ABV-felderítőkatonák kiválasztása megfontolt döntést igényel, hiszen hiába a legrutinosebb katona az, aki a hosszú évek tapasztalataival felvértezve a legkisebb kényszer elvének megfelelően a leggyorsabban készíthető fel erre a feladatra, ha a harcfeladat végrehajtásánál kulcsszerep jut neki, és emellett kell váratlan ABV-eseményre reagálnia, a századparancsnok hirtelen jelentős, de elkerülhető dilemmával szembesül.

Zászlóalj (harccsoport) esetében az ABV-támogatásra kijelölt szakasz felelőssége az elsőlépcső-századok körletének hátsó határától kezdődően a zászlóalj körletének a területe. Itt jelenik meg először a szakalegység által végrehajtásra kerülő ABV-mentesítés.

A dandár mögöttes terület ABV-támogatását ABV-esemény bekövetkeztekor a dandár teljes védelmi terepszakaszán az előzőekben részletezett alegységekkel együttműködve, a dandár ABV-védelmi törzstiszt szakmai irányítása alatt ABV-védelmi század hajtja végre.

A dandárok, így a kötelékszászlóaljak és -századok haderőfejlesztés keretében új eszközökkel történő ellátását követő eljárási rend változása (mobil védelem) maga után vonja a támogatócsapatok szakharcászatának változását is, annak azonban illeszkednie kell a támogatott szervezetek eljárásrendjéhez, nem öncélúan valósul meg.



1. ábra Az ABV-támogatás szintjei védelemben (Szerkesztette a szerző)

Támadás

Az alapelv nem változik, az ABV-felderítőképesség iránti igény nem a rohamcsoportot alkotó elsőlépcső-szakaszok állományában támad, hacsak külön jelei nincsenek a közvetlen ABV-fenyegetésnek. A struktúrában az első szint a védelemhez hasonlóan a minden katonára vonatkozó általános felderítési kötelek, ezen belül az ipari objektumok látható rombolódásának, emissziójának figyelése, a bekövetkezett események jelentése.

A második szint a támadásban a századparancsnok figyelő-harcálláspontjának támogatása érdekében tevékenykedő nem szervezetszerű ABV-felderítőraj, amely ABV-esemény vagy annak gyanúja esetén már előrevonható a felderítőjelentés megerősítése további információszerzés érdekében.

Az ABV-felderítőeszközök üzemeltetése az ABV-fegyverekre vagy a veszélyes ipari anyagokra vonatkozó fenyegetettségi szintnek megfelelően történik. JELENTŐS fenyegetettségi szinttől a felderítőeszközök folyamatos üzemeltetése szükséges.

A harmadik szint a védelemhez hasonlóan a zászlóalj (harccsoport) érdekében tevékenykedő ABV-támogatós szakasz, amelynek feladatai a következők:

- az elsőlépcső-századok mögött levő területek ABV-ellenőrzése;
- FH ABV-támogatása;
- ipari objektumok figyelése;
- követőlépcső-zászlóalj előrevonási útvonalának ellenőrzése;
- fő és alternatív ellátási útvonal ellenőrzése.

A dandár érdekében ABV-támogatós század képesség feladatellátása indokolt.¹⁴

Menet

Biztosított menet végrehajtása során a nem szervezetszerű ABV-felderítőraj személyzetéből minimálisan egy fő a századparancsnok közelében üzemelteti az ABV-felderítőeszközöket az ABV-fegyverekre vagy a veszélyes ipari anyagokra vonatkozó fenyegetettségi szintnek megfelelően. JELENTŐS fenyegetettségi szinttől a felderítőeszközök folyamatos üzemeltetésére kerül sor.

Ha a század állományából terepkutató erőt jelölnek ki, akkor az ABV-felderítést a különített részlegben hajtják végre.¹⁵

Körletfoglalás

Körletfoglalás során a felderítő- és előkészítő részleg hajtja végre a már korábban kijelölt körlet elfoglalását, felderítését, biztosítását, előkészítését a főerők megérkezéséig. A felderítés és a biztosítás része többek között az ABV-felderítés is, így az előkészítő részleg állományának ezzel a képességgel is rendelkeznie kell. A főerők menetét – az előző bekezdésnek megfelelően – szintén biztosítani kell, azaz több század menete esetén meg kell osztani a képességeket a főerők és az előkészítő részleg között, mely koordinációt az előjáró törzsben kell végrehajtani.

¹⁴ Szloszár Balázs ezredes: A dandárképesség jövője – mennyiség vagy minőség? Honvédségi Szemle, 2017/5., 26–45. https://honvedelem.hu/files/files/65171/hsz_2017_5_beliv_026_045.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 05. 02.)

¹⁵ A 2003 augusztusa és 2004 júliusa között Irakban tevékenykedő MH Szállító Zászlóalj menetei során a terepkutató terepjáró személygépkocsi felszereléséhez tartozott folyamatos üzemben alkalmazva a CAM vegyjelző, illetve az IH 95 sugármérő.

Ha egyetlen század menetéről, önálló körletfoglalásáról van szó, akkor az ABV-felderítőképesség az előkészítő részlegnél jelenik meg, a főerőket a századmegbízott ABV-védelmi altiszt támogatja.

Nyugásbiztosítás

Körletfoglalást követően a jelek és jelzésekre való tevékenység begyakorlásának keretén belül az ABV-jelek és -jelzések begyakorlására is sor kerül. A nem szervezetszerű ABV-felderítőraj műszereit a századparancsnok figyelő-harcálláspontjának közvetlen közelében helyezik el, szükség esetén a feladatra történő eligazítás során veszi fel a kijelölt állomány.

Ha az ABV-fegyverekre vagy a veszélyes ipari anyagokra vonatkozó fenyegetettségi szint eléri vagy meghaladja a JELENTŐS fenyegetettségi szintet, a felderítőeszközök folyamatos üzemeltetésére kerül sor; ALACSONY fenyegetettségi szintnél periodikus figyelést kell bevezetni. Az üzemeltetés helyét a szemben álló fél, valamint az esetlegesen közelben levő ipari objektumok elhelyezkedésének, illetve az uralkodó széliránynak a figyelembevételével kell meghatározni. Az eszközök kezelése érdekében nem szükséges külön kezelőállományt kijelölni, azt a közelbiztosító erők is kezelhetik, hiszen a felderítőeszközök üzemeltetése, az eszközök által adott riasztás értelmezése, a saját erők riasztásának végrehajtása az általános katonai kiképzés része.

KRITIKUS FELADATOK

Az ABV-felderítéshez köthetően meghatározhatók azok a kritikus feladatok, amelyek végrehajtása az erők megóvása érdekében kiemelt fontosságú. Ezek az alábbiakban foglalkozhatók össze:

- a zónán/területen belüli ABV-szennyezés felderítése;
- minden jelentős vízforrás ABV-ellenőrzése;
- veszélyes ipari anyagot előállító és tároló létesítmények és berendezések helyének pontosítása, illetve körzetükben a lehetséges szennyezés ellenőrzése;
- minden ABV-eseménnyel kapcsolatos információ jelentése.

A körlet/nyugásbiztosítás során az ABV-felderítőeszközök üzemeltetése és a veszélyes ipari objektumok periodikus vagy folyamatos ABV-ellenőrzése gyakorlatilag ugyanazzal a módszerrel, az ABV-figyeléssel valósul meg. Az ABV-figyelés célja, hogy azonnal észleljük az ABV-csapásokat.

Biológiai, vegyi szennyezés esetén szennyezettnek minősül az a terület, ahol detektálás történt. Sugárfelderítés, -felmérés esetén a sugárforrás figyelembevételével különböző sugárszint-határértékeket szükséges jelölni:

- nukleáris kihullás esetén 1 cGy/h sugárszintet kell megjelölni, és ahol a sugárszint meghaladja ezt az értéket, ott a tényleges dózisteljesítményt mutató jelzéseket kell elhelyezni – az alacsonyabb szinteket nem kell megjelölni;
- ipari sugárzó anyagok (izotópok) esetén 2 μ Gy/h (0,002 mGy/h) sugárszintet kell megjelölni, ahol pedig a dózisteljesítmény értéke meghaladja ezt az értéket, ott a tényleges dózisteljesítményt mutató jelzéseket kell elhelyezni.

ÖSSZEGZÉS

A csapatok ABV-támogatása – tekintettel az ABV-védelmi alegységek számára és képességeire – csak akkor valósítható meg maradéktalanul, ha az általános katonai kiképzés keretén

belül az ABV-védelmi kiképzést megfelelő hangsúllyal hajtják végre, a felderítőeszközök, az ABV RIÉR és a védőeszközök használatát éppúgy elsajátítják, mint az ABV-védelmi jeleket és jelzéseket, és egyben a katonák képesek felismerni és továbbítani a bekövetkezett ABV-események jeleit.

A nem szerzerű ABV-felderítőrajok felkészítése, alkalmazása az alaprendeltetésbeli feladatokon túl további elfoglaltságot, feladatot jelent a kijelölt katonáknak, a felkészítő századmegbízott altisztnek éppúgy, mint az alkalmazást szakmaidegennek tekintő századparancsnoknak. Mindemellett elhivatottságnak, motivációnak is meg kell jelennie az ABV-védelmi szakfeladat végrehajtása közben, hiszen felelősséget jelent a saját századközösség tagjainak megóvása.

A szakszerű tevékenység megköveteli a kijelölt állomány kiképzettségének folyamatos szinten tartását, amiben kulcsszerep jut a századmegbízott ABV-védelmi altiszteknek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Berek Tamás: *ABV (CBRN) analitikai laboratórium, mint művelettámogató speciális vegyvédelmi képesség*. Hadmérnök, 2011/1. http://www.hadmernok.hu/2011_1_berek.pdf
- Berek Tamás: *A jövő tisztjeinek ABV védelmi felkészítésének iránya az ABV jártasság követelményeinek tükrében*. Hadmérnök, 2010/2. www.hadmernok.hu/2010_2_berek.php
- Berek Tamás: *LCD-3 széria, mint lehetséges hatékony eszköz az alegységek ABV védelmi felszerelés rendszerében*. Műszaki Katonai Közlöny, XXVI. évf. 2016/1. https://mkk.uni-nke.hu/document/mkk-uni-nke-hu/2016_1_06_LCD%203%20szeria_BerekT.pdf
- Grósz Zoltán – Berek Tamás: *ABV veszély elkerülésének rendszabályai*. Bolyai Szemle, 2006/4. http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/1948/04_Berek-Grosz.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- MH Összhaderőnemi Parancsnokság: Atom, biológiai, vegyi védelmi doktrína. 2010. Nyt. sz.: 237/198, MH DOFT kód: 12018.
- NATO Standardization Agency: ATP-3.8.1 VOL I CBRN Defence on Operations – Volume I, 2010.
- NATO Standardization Agency: NATO STANDARD Allied Joint Publication AJP 3.14 Edition A v1 Allied Joint Doctrine for Force Protection, 2015. 1-1, 0102.
- Szabó Sándor – Berek Tamás: *Az ABV mentesítő állomás force protection koncepciója*. Hadmérnök, 2012/3. http://hadmernok.hu/2012_3_szabo_berek.pdf
- Szendy István: *A hadviselés, mint tudományelméleti és tudomány-rendszertani kategória*. Hadtudomány, 2017/3–4. http://real.mtak.hu/69825/1/Ht_201734_108_131_u.pdf
- Szloszjár Balázs ezredes: *A dandárképesség jövője – mennyiség vagy minőség?* Honvédségi Szemle, 2017/5. https://honvedelem.hu/files/files/65171/hsz_2017_5_beliv_026_045.pdf